

LE MAITRE

KYYKÄÄRME

Kyykäärme

PIERRE LEMAITRE:

Näkemiin taivaassa (2013, suom. 2014)

Alex (2011, suom. 2015)

Camille (2012, suom. 2016)

Irène (2006, suom. 2016)

Rosie (2014, suom. 2017)

Silmukka (2016, suom. 2017)

Verihäät (2009, suom. 2018)

Tulen varjot (2018, suom. 2018)

Petoksen hinta (2010, suom. 2019)

Tuhon lapset (2020, suom. 2020)

Kyykäärme (2021, suom. 2022)

PIERRE LEMAITRE

KYYKÄÄRME

Ranskan kielestä suomentanut Kaila Holma

Ranskankielinen alkuperäisteos:

Le serpent majuscule

© Editions Albin Michel, Paris 2021

Suomenkielinen laitos:

© Minerva Kustannus, 2022

www.minervakustannus.fi

Minerva Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Suomennos: Kaila Holma

Aldous Huxleyn lainauksen s. 9 suomentanut I. H. Orras.

Kannen kuva: iStock ja Shutterstock

Graafinen ulkoasu ja taitto: Taittopalvelu Yliveto Oy

ISBN 978-952-375-420-1

Painettu EU:ssa, ScandBook, 2022

*Sisarentyttärilleni Laralle, Katialle,
Vanessalle ja Violettelle
lämmöllä*

Pascalinelle

Alkusanat

Aina silloin tällöin lukijat kysyvät minulta, aionko joskus ”palata dekkareiden ja rikosromaanien pariin”. Tavallisesti vastaan, että se tuntuu epätodennäköiseltä, mikä tarkoittaa, etten ole aivan varma. Minua nimittäin harmittaa ennen kaikkea se, että lopetin rikosromaanien kirjoittamisen ikään kuin yllättäen. Aivan kuin olisin lähtenyt hyvästejä jättämättä, mikä ei ole minun tapaistani.

Tunne johtuu siitä, että lakkasin kirjoittamasta dekkareita haluamatta varsinaisesti vaihtaa lajityyppiä. *Näkemiin taivaassa* on vain epäonnistunut historiallinen rikosromaanii, joka etäännyttäessään minut dekkarien maailmasta tuli samalla kääntäneeksi kirjallisen huomioni 1900-lukuun, joka yhä edelleen pitää minua otteessaan.

Tämä kysymys (siis se, lähdinkö dekkareiden parista hyvästejä jättämättä) mietitytti minua pitkään, varsinkin kun olin historiallisen trilogian viimeisen osan, *Tubon lapset*, viimeistelyäni kirjoittanut heti perään ”Dekkariharrastajan sanakirjan” (*Dictionnaire amoureux du polar*) – työ, joka tietysti tapaa vain muistutti minua menetyksestäni.

Silloin muistin vuonna 1985 kirjoittamani romaanin, jota en ollut koskaan tarjonnut kustantajille. Käsikirjoituksen

valmistuttua elämässäni oli alkanut vaikea kausi. Ja kun se päättyi, mikään ei tuntunut olevan entisellään. Kirja tuntui hyvin kaukaiselta. Teos päättyi pöytälaatikkoon, minne se lopulta jäi.

”Dekkariharrastajan sanakirjasta” löysin syyn palata käsikirjoituksen pariin.

Sain kokea pari mieluisaa yllätystä. Romaanin yleistunnelma on melko pahaenteinen, ja hämmästyin huomattessani, miten moni niistä teemoista, miljöistä ja hahmotyypeistä, joita olen kehitellyt myöhemmissä teoksissani, on jo tuossa käsikirjoituksessa läsnä.

Tarina sijoittuu vuoteen 1985, siis puhelinkoppien ja tiekarttojen huolettomaan aikaan, jolloin kirjoittajan ei tarvinnut pelätä sitä, että kännykät, GPS-paikannus, sosiaalinen media, valvontakamerat, äänentunnistus, dna-testit, digitalisoidut keskusarkistot ynnä muut ajaisivat juonen umpikujaan.

Usein kuulee sanottavan, että minä kohtelen kirjojeni henkilöahmoja kaltoin, ja täytyy myöntää, että se syytös on jo ensimmäisen romaanini perusteella varsin aiheellinen. Lukijasta ei välttämättä ole mukava seurata, kun hahmo, johon hän on ehtinyt kiintyä, joutuu kokemaan kovia. Vaikka juuri niinhän elämässäkin käy. Pari minuuttia ja sydänkohtaus on tempaissut ystävän pois, toinen on lyhyhistynyt aivohalvauksen saatuaan maahan, läheinen on joutunut auto-onnettomuuteen – reiluus on sellaisesta kaukana. Miksi siis romaanikirjailijan pitäisi kohdella hahmojaan hellemmin kuin itse elämä? No, toisinaan elämältä siedetään sellaista, mitä kirjailijalta ei. Kirjailija on sentään voinut valita... ja silti hän teki niin kuin teki.

Minusta tällainen kritiikki ei ole kovin hyvin perusteltua dekkareiden kohdalla, paremmin ehkä muunlaisen

kirjallisuuden parissa. Rikosromaanin lukiessaan lukija osaa odottaa verta ja rikoksia, ja herkemmat lukijat voivat suosiolla siirtyä toisenlaisten kirjojen pariin. Mutta on silti niitäkin, joiden mielestä tarinan kuuluisi pysytellä julmuuden osalta ”tiettyissä raameissa”. Olen vakuuttunut, että lukija osaa odottaa verta ja kuolemaa, toisin sanoen epäoikeudenmukaisuutta, ja hänen omat reaktionsa ovat vain merkki siitä, millaisia vaikeuksia hänellä on sopeutua epäoikeudenmukaisuuden ajatukseen.

Tämä on siis ensimmäinen kirjoittamani romaani.

Kuten aina vastaavissa tapauksissa, tinkimätön lukija ei kirjaa säästele, mutta suopea lukija löytää siitä jotain hyvääkin. Kirjaa läpi käydessäni havaitsin siinä lukuisia puutteita, ja kun teoksen julkaisua alettiin valmistella, oli tietysti mietittävä, minkä verran niitä tulisi korjailla.

Uuden uljaan maailman vuoden 1946 uusintapainoksen esipuheessa Aldous Huxley kirjoittaa: ”Vuosikymmenien taikaisten kirjallisten erehdysten hautominen, yritykset sorvata virheelliseen työhön täydellisyyttä, joka siitä alkuvaiheessa puuttui, kirjallisten syntien hyvittäminen, jotka on tehnyt ja jättänyt jälkeensä tuo toinen henkilö, joka nyt kypsän iän saavuttanut kirjailija nuorena oli – kaikki se on taatusti turhaa ja hyödytöntä.” Huxley jatkaa, että teoksen puutteet korjatakseen hänen olisi pitänyt kirjoittaa koko kirja uudelleen.

Saman voisoin sanoa minäkin.

Minusta on kuitenkin rehellisempää antaa kirja lukijoille suunnilleen sellaisena kuin se on kirjoitettu. Olen korjannut tiettyjä jaksoja, jotka vaikeuttivat kirjan ymmärtämistä. Muut muutokset ovat luonteeltaan lähinnä kosmeettisia, rakenteisiin en ole kajonnut.

Rikosromaanien juonet tapaavat usein olla kehämäisiä: kerronta muodostaa silmukan itsensä kanssa.

Siksi minusta tuntui tavallaan johdonmukaiselta, että viimeisin minulta julkaistava rikosromaanini on samalla ensimmäinen, jonka olen kirjoittanut.

P. L.

KYYKÄÄRME

NAAPURIN NAINEN

Taitaa olla juoppo tuo akka.
Näitkö, miten sen huuli nyki?

NAAPURIN MIES

Hätkähti koko nainen. Taitaa olla pirulla sormensa pelissä.
Sillä on varmasti kyykäärmeitä päässä.

Gérald Aubert, *Le Différend*

1985

5. toukokuuta

Mathilde naputtaa etusormella auton rattia.

Autot ovat madelleet ja sitten kiihdyttäneet moottoritiellä jo yli puolen tunnin ajan, ja hän on yhä kymmenen kilometrin päässä Saint Cloudin tunnelista. Autoletka saattaa seistä paikoillaan minuuttikaupalla, kunnes yhtäkkiä, kuin taika-iskusta, tie edessä on jälleen auki, jolloin suojakaiteen viereen hivuttautunut Renault 25 kääntää vasemmalle ja kiihdyttää 60, 70 ja 80 kilometriin tunnissa, kunnes jarruttaa taas äkkiarvaamatta. Kuin haitarissa olisi. Mutta hän ei suostu antamaan periksi. Varsinkaan siksi, että hän yritti olla kaukaa viisas, lähti matkaan hyvissä ajoin ja ajoi pelkkiä maanteitä aina siihen asti, kun liikennetiedotteessa kerrottiin liikenteen sujuvan moottoritiellä normaalisti.

– Ja kusessa ollaan silti...

Tavallisesti Mathilde pitää kielensä kurissa eikä päästä suustaan mitä sattuu. Vain yksin ollessaan hän antaa itselleen luvan, hänestä se on rauhoittavaa.

– Olisi pitänyt valita parempi ajankohta...

Piittaamattomuus tulee yllätyksenä jopa hänelle itselleen. Koskaan aiemmin hän ei ole ollut yhtä ajattelematon. Olla nyt myöhässä tällaisena päivänä, hän takoo nyrkkiä ja sättii hiljaa itseään.

Ajaessaan Mathilde istuu hyvin lähellä ohjauspyörää, koska hänen käsivartensa ovat lyhyet. Hän on 63-vuotias ja ulkomuodoltaan pieni, lyhyt ja pyylevä. Kasvoista voi päätellä, että hän on joskus ollut kaunis. Jopa hyvin kaunis. Muutamissa valokuvissa sota-ajalta näkyy hämmästyttävän siro ja solakka nuori nainen, jonka iloisia ja aistillisia kasvoja kehystävät vaaleat hiukset. Nykyään kaikkea on kaksin verroin: leukaa, rintaa ja takapuolta, mutta silmät ovat edelleen yhtä siniset ja huulet ohuet, ja hänen kasvoissaan voi vieläkin aavistaa tietyn sopusuhtaisuuden, mikä antaa vihiä hänen aiemmasta kauneudestaan. Mutta vaikka ulkomuoto onkin aikaa myöten rupsahtanut, jäljelle jäänyttä Mathilde vaalii tarkkaan: hän pukeutuu hienoihin ja kalliisiin vaatteisiin (rahaa hänellä riittää), käy kampaajalla kerran viikossa, meikkinsä hän teettää ammattilaisella ja – mikä tärkeintä – kynsiään hän hoitaa huolella. Alati lisääntyvät rypyt ja sitkeät kilot hän vielä sietää, mutta ei huonosti hoidettuja käsiä.

Painonsa takia (78 kiloa tänä aamuna) hän ei siedä ylenmääräistä kuumuutta. Moottoritien sumpussa istuminen on hänelle yhtä tuskaa, hän tuntee hikivanat rintojensa välissä, hänen pakaransa ovat nihkeät, hän ei malta odottaa, että pääsee taas liikkeelle, jotta voi avata ikkunan ja tuntea vauhdissa sisään puhaltavan vienon tuulenvireen kasvoillaan. Paluumatka Pariisiin on näköjään yhtä tuskallinen kuin tyttären luona Normandiassa vietetty viikonloppu, hädin tuskin siedettävä. Loppumattoman pitkiä korttipelejä. Tollo vävy-poika halusi katsoa formulakisoja televisiosta, ja kaiken huipuksi lauantaina syötiin purjoa vinaigrettessa, jota Mathilde joutui sulattelemaan koko yön.

– Olisi pitänyt ymmärtää lähteä jo eilen illalla.

Hän vilkaisee kojetaulun kelloon ja sihauttaa uuden kirosanan.

Takapenkillä Ludo nostaa päätään.

Ludo on suurikokoinen vuoden vanha dalmatialainen, jonka katse on typerä mutta luonne lempeä. Silloin tällöin se avaa silmän, katsoo emäntänsä paksua niskaa ja huokaisee. Koiran on vaikea luottaa emäntäänsä täysin, sillä naisen mieliala ailahtelee tai on ailahdellut ainakin viime aikoina. Ensi alkuun kaikki sujui hienosti, mutta nykyään... Koira saa yhtenänsä kengästä kylkeensä, eikä se aina ymmärrä miksi. Mutta Ludo on seurallinen eläin ja mieltynyt emäntäänsä, eikä se tapaa muuttaa mieltään edes huonoina päivinä. Varuillaan se kyllä tietää pysyä, etenkin jos nainen vaikuttaa kireältä. Kuten juuri nyt. Nähdessään emäntänsä hermoilevan ratin takana koira panee kiltisti maate ja esittää kuollutta.

Jo ties kuinka monetta kertaa sitten moottoritielle saapumisen Mathilde käy mielessään läpi reitin avenue Fochille. Linnuntietä matkassa kestäisi alle varttitunti, mutta jäljellä on vielä kirottu Saint Cloudin tunneli... Koko maailma tuntuu olevan häntä vastaan ja ennen kaikkea hänen tyttärensä, jolla ei ole mitään tekemistä asian kanssa, mutta Mathilden ajatukset noudattavat omaa logiikkaansa. Aina tyttärensä luona käydessään hän lannistuu, kun näkee heidän keskiluokkaista ahdasmielisyyttä uhkuvan kotinsa, joka on jo miltei itsensäkin irvikuva. Vävy palaa tenniskentältä leveästi hymyillen ja pyyhe huolettomasti kaulan ympärille kietaistuna kuin telkkarimainoksessa ainakin. Pihalla häärivä tytär taas on kuin Marie Antoinette Petit Trianonin puutarhassa. Mathilden mielestä kaikki se osoittaa kiistattomasti, että tytär ei ole mikään neropatti, sillä miksi muuten hän olisi nainut mokoman ääliön... Vieläpä amerikkalaisen. Mutta ennen

kaikkea ääliön. Vaikka mikäs sen amerikkalaisempaa. Onni onnettomuudessa, ettei heillä ole lapsia, ja Mathilde todellakin toivoo, että hänen tyttärensä olisi steriili. Tai tämän mies. Kumpi hyvänsä, sillä heidän jälkikasvuuan ilkeää tuskin edes kuvitella... Hirvityksiä kaikki tyynni. Mathilde pitää koirista, mutta lapsia hän ei voi sietää. Varsinkaan tyttöjä.

– Olenpa minä kohtuuton, hän miettii, tosin omiin sanoihinsa uskomatta.

Ruuhkasta se johtuu. Joka kerta sama juttu kun pitäisi mennä töihin, hermostuttaa, pinna on kireällä – ja päälle päätteeksi vielä viikonlopun paluuliikenne... Pitäisikö lykätä ensi sunnuntaihin? Tätä tehtävää varten hän ei näet keksi muuta päivää kuin sunnuntai. Lykkääminen kokonaisella viikolla olisi ennenkuulumatonta hänelle...

Ja yhtäkkiä tukos edessä hälvenee, kuka tietää miksi.

Renault 25 syöksyy Saint Cloudin tunnelin läpi käsittämättömän nopeasti, ja jo muutaman sekunnin perästä se saapuu Pariisin kehätielle. Mathilde tuntee jännityksen kirpoavan jäsenistään, kun hän huomaa liikenteen sujuvan normaalisti suuresta automäärästä huolimatta. Ludo takapenkillä päästää pitkän helpottuneen huokauksen. Mathilde kiihdyttää ja vaihtaa kaistaa ohittaakseen hidastelijan, mutta päättääkin hillitä itsensä, kun muistaa tienpätkälle sijoitetut peltipoliisit. Virheisiin ei ole varaa. Hän asettuu kiltisti keski-kaistalle valkoista pakokaasua syytävän Peugeotin taakse ja hymyilee porte Dauphinen kohdalla huomattessaan nopeututkan kuonon, joka läväyttää salaman vasemmalle kaistalle, mistä hän hetkeä aiemmin poistui.

Porte Maillot, La Grande-Armée.

Mathilde välttää ajamasta Riemukaaren liikenneymyrään vaan kääntyy oikealle ja jatkaa pitkin avenue Fochia.

Aiempi jännitys on jo helpottanut. Kello on 21.30. Hän on aavistuksen etuajassa. Juuri sen verran kuin pitääkin. Vähältää piti, ettei kaikki tyssännyt ajomatkaan, puistattaa pelkkä ajatuskin. Mutta ehkä taitoon kuuluu, että joskus käy hyvä tuuri. Mathilde siirtyy saman kadun pienelle rinnakkaiskaidalle, pysäyttää auton suojatielle, sammuttaa moottorin mutta jättää seisontavalot palamaan.

Ludo, joka luulee saapuneensa kotiin, nousee takapenkille seisomaan ja alkaa uikuttaa. Mathilde luo katseen taustapeiliin:

– Ei!

Käskey on ääntä korottamattakin tiukka ja ehdoton. Dalmatialainen menee oitis takaisin makuulle, luo anteeksipyytelevän katseen emäntäänsä ja sulkee silmänsä huokaisten samalla pidättyvästi.

Mathilde nostaa ohuessa kaulaketjussa roikkuvat silmälasit nenälleen ja ryhtyy penkomaan jotain hansikaslokerosta. Hän kaivaa esiin paperin, jonka sisältöä hän alkaa tarkistaa juuri kun parikymmentä metriä edempänä vapautuu parkkipaikka. Mathilde hivuttautuu tyhjälle paikalle, sammuttaa moottorin toistamiseen, nojaa päänsä niskatukeen ja ummistaa koiran tavoin silmänsä. Ihme, että hän on päässyt perille, ja vieläpä ajoissa. Vastedes hän aikoo olla tarkempi.

Avenue Fochilla vallitsee syvä rauha, ei taatusti hassumpi paikka asua.

Mathilde kiertää ikkunan auki. Auton sisällä on alkanut levitä tunkkainen haju, mikä johtuu Ludosta ja hikoiluttavasta matkasta. Suihku kelpaisi. Mutta se saa odottaa. Sivupeleistä hän näkee miehen, joka kävelyttää koiraan jonkin matkan päässä jalkakäytävällä. Mathilde huokaisee syvään. Pääkadulla autot vilahtavat kovaa vauhtia ohii. Tähän aikaan

liikenne on harvaa. Onhan sunnuntai. Suurten plataanien lehdet hädin tuskin heiluvat. Yöstä on tulossa painostava.

Ludo ei ole hievahtanutkaan, mutta Mathilde käännähtää koiran puoleen ja osoittaa sitä etusormella: ”Ei sitten inahdustakaan.” Koira tottelee emäntää.

Mathilde avaa autonoven, tarraa kaksin käsin ovenpielistä kiinni ja kampeaa itsensä ylös. Täytyisi laihduttaa. Hänen hameensa on noussut ja mennyt suuren takapuolen kohdalta ryppyyn. Hän kiskaisee sen tavaksi muodostuneella eleellä suoraksi. Sen jälkeen hän siirtyy auton toiselle puolelle, aukaisee matkustajan puoleisen oven ja ottaa ohuen sadetakin, jonka vetäisee ylleen. Yläpuolella kevyt ja lämmin tuulenviri havisuttaa korkeita puita. Vasemmalla ulkoiluttaja lähestyy mäyräkoiransa kanssa tämän välillä nuuhkiessa autonrenkaita samalla hihnaa kiskoen. Mathilde pitää mäyräkoirista, ne ovat hyväluontoisia eläimiä. Mies hymyilee hänelle. Juuri noin ihmiset tekevät joskus tuttavuutta koiria ulkoiluttaessaan ja niistä puhuessaan, silloin tullaan juttuun. Sitä paitsi tämä ulkoiluttaja ei ole lainkaan hassumman näköinen, nippin napin viisikymmentä täyttänyt. Mathilde vastaa miehen hymyyn ja ottaa käden oikeanpuolimmaisesta taskusta. Mies jähmettyy aloilleen nähdessään äänenvaimentimella varustetun Desert Eagle -pistoolin. Mathilden ylähuuli kohoaa tuskin havaittavasti. Sekunnin murto-osan piippu osoittaa miehen otsaan mutta painuukin heti kohta alemmas, ja Mathilde ampuu miestä jalkoväliin. Miehen silmät rävähtävät hämmästyksestä ammolleen, tieto ei ole vielä ehtinyt aivoihin, hän vaipuu kaksin kerroin, irvistää ja lyhyistyy katuun. Mathilde kiertää raskain askelin ruumiin ympäri. Ruskea tahra miehen jalkojen välissä laajenee ja leviää hiljalleen jalkakäytävälle. Miehen silmät ja suu ovat apposen auki, hänen ilmeestään

kuvastuu järkytys ja sokaiseva kipu. Mathilde kumartuu katsomaan tarkemmin. Mies on yhä elossa. Mathilden kasvoille leviää ilme, joka on erikoinen sekoitus ällistystä ja tyytyväisyyttä. Hän on kuin iso lapsi, joka ihmettelee löytämäänsä epätavallista hyönteistä. Mathilde katsoo miehen suuta, josta pulppuaa verta kuvottavan hajuisina sykäyksinä. Aivan kuin Mathilde tahtoisi sanoa tälle jotakin, sillä hänen huulensa värisevät hermostuksesta ja vasempaan silmään ilmaantuu elohiiri. Sen jälkeen hän vie aseensa piipun lähemmäs, painaa sen miehen otsaan ja päästää korahdusta muistuttavan äänen. Miehet silmät ovat vähällä pullistua ulos. Yhtäkkiä Mathilde pyörtääkin aikeensa ja ampuu miestä kurkkuun. Pää näyttää miltei irtoavan kaulasta. Mathilde kavahtaa näkyä ja ottaa askelen kauemmas. Kohtaus on kestänyt tuskin puolta minuuttia. Samassa hän muistaa mäyräkoiran, joka seisoo peloissaan ja kauhusta kankeana hihnassa. Koira katsoo naista tyhjin silmin ja saa luodin kalloonsa. Puolet koirasta katoaa ilmaan, ja jäljelle jäänyt osa on vain kappale lihaa.

Mathilde kääntyy katsomaan pääkadun suuntaan. Yhä rauhallista. Autot lipuvat verkalleen eteenpäin. Jalkakäytävä on tyhjä kuin hienostokorttelit yöaikaan. Mathilde nousee autoon, laskee aseensa pelkääjän paikalle, käynnistää moottorin ja kääntää auton tynesti ajoradalle.

Hän ajaa pikkutieltä varovasti suuremmalle kadulle ja ottaa suunnaksi Pariisiin kehätien.

Auton liike on havahduttanut Ludon, joka nousee seisomaan ja painaa päänsä Mathilden olkapäälle.

Nainen irrottaa toisen käden ratilta silittääkseen dalmatialaisensa kuonoa ja sanoo lämpimästi:

– Hyvä poika!

Kello on 21.40.